

פסק-דין המזור של שופט-השלום משה פרץ במשפט שבועת-שקר נגד קסטנר

האם שקר קסטנר?

בשיקולים משפטיים גרידא. היה זה פסק-דין מיוחד ומתמיה ביותר. נוכח חשיבותה הציבורית של פרשת קסטנר, והדאגות החמורות שרווחו בחוגי המשפטים אחר פסק-דין זה. הטיל "העולם הזה" על פרשנו המשפטי לנתח את פסק-הדין מבחינה משפטית. כדי לאפשר גם לקורא שאינו בקי בעניני משפט ותכסיסים משפטיים לעצב לעצמו דעה עצמאית משלו. להלן הניתוח התמציתי.

שום פסק-דין לא עורר אי-פעם פליאה רבה כזאת בחוגי המשפטים בישראל כמו פסק-דינו של שופט-השלום הראשי משה פרץ בירושלים. בו זיכה את ישראל רודולף קסטנר מאשמת שבועת-שקר. בניגוד מוחלט לדעת שופט גבוה יותר, נשיא בית-המשפט המחוזי בנימין הלוי. פליאה זו לא נבעה מטעמים רעיוניים או פוליטיים. מקורה היה

ישראל רודולף קסטנר הוא גם בשבועת-שקר בשו כן שאמר בעדותו, במשפט הגדול: "כהיותי בנירנברג לא נפרתי כל עדות בקשר לכבר, לא בפני בית-הדין הבינלאומי ולא בפני אהר ממוסדותיו או משרתיו. בנירנברג לא נתתי עדות פורמלית לזכותי. לא נתתי עדות או הצהרה בשבועה." קסטנר טען ששדח הצהרה-בשבועה רק לבית-משפט גרמני פנימי לטיהור המדינה מן הנאצים.

הערות הפרשן

פסק-דין

הנושא

הדבר רומז כי השופט ניגש לתפקידו בצורה מקורית למדי. תפקידו, כשופט-חוקר, היה אחד ויחיד: לקבוע אם ישנן די הוכחות כדי שיהיה יסוד מתקבל על הדעת להאמין שיש מקום להאשמה. המשך הדיון היה צריך לעבור לבית-המשפט הגבוה יותר, אשר רק לו הסמכות להחליט, לגופם של דברים, אם קסטנר אשם או לא. השופט חרג לחלוטין ממסגרת זו. למעשה קיבל הוא על עצמו להחליט אם יש הוכחות למעלה מכל ספק להרשעת קסטנר. גישה זו כבר מובילה את פסק-הדין מראשיתו לכיוון בלתי-נכון.

בכל חמשת העמודים של פסק-הדין אין המלה "לכאורה" מופיעה אפילו פעם אחת. בהחלטה לשחרר את קסטנר אין השופט אומר שלא מצא הוכחות לכאורה, אלא אומר שלא "הובאו לפני הוכחות מספיקות ונאמי" נות".

האם הוכחה האשמה "לכאורה"?

הגדרה זו היא מיטעית מיסודה. היא משמיטה את החלק המכריע מדבריו של קסטנר, אותו חלק אשר עליו מבוסס כתב האישום. השאלה אינה "מצמצמת" בזה אם הנאשם העיד או לא העיד, כדברי השופט. המלים הקובעות הן שתי האחרונות בעדותו של קסטנר, שצוטטו בראש עמוד זה. "לא נתתי עדות או הצהרה בשבועה".

ברגע שהשופט משמיט את שתי המלים האלה — "הצהרה בשבועה" — הוא משמיט את היסוד מתחת להאשמה, ואין לו יותר מה לדון. כי הדבר שהוכח עד מעל לכל ספק הוא דווקא שקסטנר נתן הצהרה בשבועה לטובת כבר, בניגוד לעדותו במשפט הגדול.

השופט הגדיר את הדבר כך: "הנאשם אמר שלא נתן עדות לפני בית-המשפט הבינלאומי, ולא לפני מוסדותיו או משרתיו." ואחר-כך: "לא נתן עדות בשבועה".

בפעם אחרת, בהגדירו את הבעיה העומדת לפניו: "השאלה העומדת לבירור מצמצמת לכן בזה — האם שיקר הנאשם באומרו שלא העיד בפני מוסדותיו או משרתיו של בית-המשפט הבינלאומי, ובה שאמר שלא נתן עדות פורמלית בנירנברג".

מה אמר הנאשם בעדותו?

הוכח שקסטנר נתן הצהרה בשבועה לטובת כבר, ושנתן אותה בנירנברג. הדבר הוכח הן על-ידי קסטנר עצמו, שהודה אחר-כך במשפט הגדול שהצהיר אותה בנירנברג, והן על-ידי ההצהרה בעצמה, שבסופה נרשם: "נירנברג 4.8.47".

תמיד טען בסיכומו שגם אילו היה זה נכון שקסטנר לא נתן את ההצהרה בפני בית-הדין הבינלאומי, הרי עצם העובדה שהצהרה ניתנה בנירנברג מוכיחה כי קסטנר שיקר באומרו בנירנברג לא נתתי עדות פורמלית לטובתו. לא נתתי עדות או הצהרה בשבועה".

השופט כלל לא נכנס לשאלה זו.

האם ניתנה ההצהרה "בנירנברג"?

לאור משפט זה תמוה עוד יותר מדוע לא הגיב השופט על שלושים ההוכחות שהוגשו, כביכול. השופט ניסה בפסק-דינו להשיב רק על חמש מתוך שלושים נקודות אלה, ועובר בשתיקה על 25 האחרות, ביניהן מכריעות ביותר.

השופט: "באיכח התובע, עורך-הדין תמיר, טען בסיכומו שהביא שלושים הוכחות להוכחת כח השקר בדברי הנאשם, ושחומר ההוכחות שלו מספיק לא רק לצרכי חקירה מוקדמת אלא גם לצרכי הרשעה".

כמה הוכחות ישנן?

קביעתו הפסקנית הזאת של השופט פרץ אינה משתקפת כל עיקר בעובדות שהובאו בפניו על-ידי שני הצדדים גם יחד. היא גם אינה עונה על כמה מטענות היסוד שהושמעו. השופט מסתמך על פרוטוקול של חקירה שהתנהלה בנירנברג על-ידי החוקר האמריקאי פונגר. בפרוטוקול זה אמנם מצויין שפונגר אמר לכבר שאינו מואשם, אולם לדעת תמיד אין זה מוכיח דבר. כל חוקר רגיל להמריץ את הנחקר לדבר במלים כגון: "דבר, הרי אינך מואשם!" עובדה היא שבכבר עצמו לא האמין בכך, וטען שלמרות הבטחות חוזרות ונשנות הוא יושב כבר 26 חודשים במעצר, ואין משחררים אותו.

עובדה היא שגם אחרי שיחה זאת נשאר כבר במעצרו במשך ארבעה חודשים נוספים. אם לא היה נאשם, למה נשאר במעצר?

קסטנר עצמו העיד במשפט הגדול שאחרי שיחה זו פנה אליו החוקר פונגר וביקש לברר אצלו את אמיתותם של דברי כבר ביחס לעברו. אם לא נמשכה אותה שעה התקירה נגד כבר, כנאשם, לשם מה היה צורך בכך?

פונגר לא הובא להעיד בירושלים. עדותו היא, איפוא, עדות שמיעה שאי-אפשר לברר אותה ושאינה מתקבלת על כן בבית-משפט. השופט פרץ מתעלם מנקודה זו לגמרי, ולא רק מקבל את דברי פונגר הכתובים, אלא אף טוען כי הם מוכיחים את טענת קסטנר "למעלה מכל ספק".

השופט פרץ אומר כי עובדה חשובה ביותר היא שכאשר נתן קסטנר את הצהרתו בשבועה "הדגיש כבר חוקרו של כבר, פונגר, שבכבר כבר אינו מואשם, ושכבר ידע זאת. קסטנר נתן את ההצהרה במצב שבו היה ברור למי עלה מכל ספק שבכבר לא יופיע בפני בית-המשפט הבינלאומי, ובקשתו היחידה (של כבר) בעצם היתה לעזור לו בזה שהשלטונות האמריקאיים, שבידיהם היה כבר, יעבירו או תו במחירות האפשרית לפני בית-המשפט הגרמני".

האם שוחרר כבר כתוצאה מהציי הרת קסטנר?

תמיד טען בסיכומו כי לצורך החקירה המוקדמת כלל לא חשוב לשם מה נתן קסטנר את הצהרתו בשבועה לטובת כבר. עצם העובדה שהצהרה זו ניתנה, דבר שאינו מוטל בשום ספק, מוכיח שקסטנר שיקר, ואין זה משנה כלל אם ניתנה הצהרה במטרה להחיש את שיחרורו של כבר, ואם מישהו התחשב בה או לא.